

OJCOWIE ŻYWI
19

MUZA CHRZEŚCIJAŃSKA

Poezja grecka
od II do XV wieku



przekłady

Włodzimierz Appel, ks. Krzysztof Bardski,
Mieczysław Bednarz SJ, św. abp Józef Bilczewski,
Józef Birkenmajer, Małgorzata Borowska, Andrzej Bober SJ,
Mieczysław Brożek, Jerzy Danielewicz, Edward Grabowski,
Klemens Hammer, abp Ignacy Hołowiński,
Stanisław Kalinkowski, ks. Wojciech Kania, Anna Komornicka,
Piotr Kochanek, Zygmunt Kubiak, Jerzy Łanowski,
ks. Marian Michalski, ks. Wincenty Myszor, Karol Pacan,
Mariola Pigoniowa, Tadeusz Sinko,
ks. Marek Starowieyski, Alicja Szastyńska-Siemion,
Anna Świderkówna, ks. Henryk Wójtowicz

wstęp, wybór, redakcja
KS. MAREK STAROWIEYSKI

Wydawnictwo WAM ■ Księża Jezuici
Kraków 2014

SPIS TREŚCI

Ks. Marek Starowieyski, Wstęp.	5
1. Didache, Modlitwy eucharystyczne, tł. Anna Świderkówna. . .	29
2. Anonim, Hymny liturgiczne, tł. ks. Marek Starowieyski	31
A. Hymn poranny (Gloria)	
B. Hymn wieczorny	
C. Modlitwa po posiłku	
3. Anonim, Hymn wieczorny (<i>Phos hilaron</i>), tł. Mieczysław Bednarz SJ.	34
4. Inskrypcje chrześcijańskie.	35
A. Epitafium Pektoriusza, tł. Mieczysław Bednarz SJ	
B. Epitafium Abercjusza, tł. abp Józef Bilczewski	
5. Z apokryfu Narodzenie Maryi (Protoewangelia Jakuba).	37
A. Hymn bezpłodnej Anny, tł. ks. Marek Starowieyski	
B. W chwili narodzenia Jezusa, tł. ks. Marek Starowieyski	
6. Meliton z Sardes, Homilia paschalna (fragmenty) tł. Anna Świderkówna	39
Tajemnica Paschy (s. 39). Urzeczywistnienie się zapowiedzi (s. 41) Gorzkie zioła (s. 43). Triumf Chrystusa (s. 43). Wezwa- nie do wszystkich narodów (s. 44). Apoteoza (s. 45)	
7. Klemens Aleksandryjski, Hymn do Chrystusa	46
Wersja a, tł. Mieczysław Bednarz SJ	
Wersja b, tł. Jerzy Danielewicz	
8. Z hymnów gnostyckich	51
A. Modlitwa z „Pojmandresa”, tł. ks. Wincenty Myszor (s. 51)	
B. Modlitwa Hermetyczna, tł. ks. Wincenty Myszor (s. 51)	
C. Psalm Naaseńczyków, tł. ks. Marek Starowieyski (s. 53)	
D. Z Psalmu Walentyna, tł. ks. Wincenty Myszor (s. 54)	
9. Hymn Chrystusa tańczącego (z Aktów Jana), tł. ks. Marek Starowieyski.	55
10. Księgi Sybillińskie.	59
A. Z księgi II, tł. Anna Świderkówna (s. 59)	
B. Z księgi IV, tł. Włodzimierz Appel (s. 64)	
C. Z księgi VIII, tł. Włodzimierz Appel (s. 66)	

11. Metody z Olimpu, Hymn Tekli (z <i>Uczty</i>), tł. Stanisław Kalinkowski	68
12. Grzegorz z Nazjanzu, O Bogu Ojcu, tł. Tadeusz Sinko.	74
13. Grzegorz z Nazjanzu, O dwóch Testamentach, tł. Józef Birkenmajer	76
14. Grzegorz z Nazjanzu, Chrystus ucisza burzę, tł. Józef Birkenmajer	80
15. Grzegorz z Nazjanzu, Hymn, tł. Edward Grabowski	81
16. Grzegorz z Nazjanzu, Pieśń wieczorna	82
Wersja a, tł. Józef Birkenmajer	
Wersja b, tł. Jerzy Danielewicz	
17. Grzegorz z Nazjanzu, O naturze ludzkiej, tł. Tadeusz Sinko . . .	86
18. Grzegorz z Nazjanzu, O niepewności i marności życia doczesnego i wspólnym kresie, tł. Józef Birkenmajer.	91
19. Grzegorz z Nazjanzu, Usprawiedliwianie grzechów, tł. Tadeusz Sinko	94
20. Grzegorz z Nazjanzu, Przeciwn złemu, tł. Tadeusz Sinko	96
21. Grzegorz z Nazjanzu, O życiu ludzkim (I), tł. Józef Birkenmajer	97
22. Grzegorz z Nazjanzu, O życiu ludzkim (II), tł. Józef Birkenmajer	98
23. Grzegorz z Nazjanzu, Do duszy swej, tł. Tadeusz Sinko	99
24. Grzegorz z Nazjanzu, O sobie, tł. Tadeusz Sinko	100
25. Grzegorz z Nazjanzu, Zmienne człowieka koleje, tł. Tadeusz Sinko	100
26. Grzegorz z Nazjanzu, Do duszy własnej, tł. Józef Birkenmajer	101
27. Grzegorz z Nazjanzu, Na śmierć ukochanych, tł. Józef Birkenmajer	101
28. Grzegorz z Nazjanzu, Umarły dla świata, tł. Józef Birkenmajer	102
29. Grzegorz z Nazjanzu, Do Juliana, tł. Józef Birkenmajer.	102
30. Grzegorz z Nazjanzu, Przeciwn strojom niewieścim (fragment), tł. Tadeusz Sinko	103

31. Grzegorz z Nazjanzu, Poemat autobiograficzny	105
A. Wstęp, tł. Józef Birkenmajer (s. 105)	
B. Burza na morzu, tł. Tadeusz Sinko (s. 106)	
C. Początki pracy w Konstantynopolu, tł. ks. Marian Michalski (s. 108)	
D. Grzegorz z Nazjanzu, O swojej wymowie, tł. Anna Komornicka (s. 111)	
E. Objęcie katedry w Konstantynopolu, tł. Tadeusz Sinko (s. 114)	
F. Zakończenie tł. ks. Marian Michalski (s. 115)	
32. Grzegorz z Nazjanzu, Sen: Kazanie w kościele Anastasis w Konstantynopolu, tł. Tadeusz Sinko	117
33. Grzegorz z Nazjanzu, Pożegnanie, abp Ignacy Hołowiński . .	119
34. Grzegorz z Nazjanzu, Własne nagrobki, A, B, C tł. Tadeusz Sinko	121
35. Grzegorz z Nazjanzu, Epigramy	122
A. Biskup Bazyli, tł. Zygmunt Kubiak (s. 122)	
B. Młody Eufemios, tł. Zygmunt Kubiak (s. 122)	
C. Na śmierć matki, tł. Zygmunt Kubiak (s. 122)	
D. Aż do końca, tł. Zygmunt Kubiak (s. 122)	
E. Wspomnienie, tł. Zygmunt Kubiak (s. 122)	
F. Na Naukratiosa, wersja A, tł. Jerzy Łanowski, wersja B, Andrzej Bober SJ (s. 123)	
G. Rozrywka starości, tł. Tadeusz Sinko (s. 123)	
H. Na własnego ojca, tł. Jerzy Łanowski (s. 124)	
I. Do siebie samego, tł. Jerzy Łanowski (s. 124)	
J. Na brata Cezariusza, tł. Jerzy Łanowski (s. 124)	
K. Na niszczycieli grobów, tł. Jerzy Łanowski (s. 124)	
36. Makary Egipcjanin, Modlitwa wieczorna, tł. Mieczysław Bednarz SJ.	126
37. Apolinary z Laodycei, Parafraza psalmów. Wstęp, tł. Jerzy Danielewicz	127
38. Grzegorz z Nyssy, Modlitwa Makryny na łożu śmierci, tł. Mieczysław Bednarz SJ.	132
39. Amfiloch z Ikonium, Zalecenia dla Seleukosa (fragment), tł. Alicja Szastyńska-Siemion	135
40. Amfiloch z Ikonium, Program nauki, tł. Piotr Kochanek	137

-
41. Anonim, Hymn dziękczynny po posiłku,
tł. Mieczysław Bednarz SJ. 138
42. Fragmenty anonimowych hymnów eucharystycznych,
tł. ks. Marek Starowieyski. 139
- A. Z IV wieku (s. 139)
- B. Z IV wieku (s. 139)
- C. Z IV wieku (s. 140)
- D. Z V wieku (s. 141)
- E. Z V/VI wieku (s. 141)
- F. Z VI wieku (s. 143)
43. Synezyjusz z Cyreny, Hymn III (V), tł. Mieczysław Brożek . . 144
44. Synezyjusz z Cyreny, Hymn VI (VII), tł. Mieczysław Brożek . 147
45. Synezyjusz z Cyreny, Hymn VIII (IX) 149
- Wersja a, tł. Mieczysław Brożek
- Wersja b, tł. Jerzy Danielewicz
46. Synezyjusz z Cyreny, Hymn IX (I), tł. Mieczysław Brożek . . . 154
47. Anonim, Chrześcijański utwór nagrobny,
tł. Jerzy Danielewicz 159
48. Nonnos z Panopolis, Z parafrazy Ewangelii św. Jana 160
- A. Prolog, tł. ks. Henryk Wójtowicz (s. 160)
- B. Śmierć na krzyżu, tł. Alicja Szastyńska-Siemion (s. 162)
- C. Zmartwychwstanie, tł. Alicja Szastyńska-Siemion (s. 163)
49. Nonnos z Panopolis, *Z Dionysiaków: Zwiastowanie*,
tł. ks. Henryk Wójtowicz. 165
50. Palladas, Epigramy 167
- A. Zjawy przeszłości, tł. Tadeusz Sinko (s. 167)
- B. Wobec zniszczenia świątyń, tł. Tadeusz Sinko (s. 167)
- C. Zamienione świątynie, tł. Tadeusz Sinko (s. 167)
- D. Na mnichów, tł. Tadeusz Sinko (s. 167)
- E. Podzwonne ginącemu światu, tł. Zygmunt Kubiak (s. 168)
- F. Żegluga jest życie, tł. Zygmunt Kubiak (s. 168)
- G. Finansista, tł. Zygmunt Kubiak (s. 168)
- H. Żyj w ukryciu, tł. Zygmunt Kubiak (s. 168)
- I. Smutek świata, tł. Zygmunt Kubiak (s. 168)
- J. Ciało – grób, tł. Zygmunt Kubiak (s. 169)
- K. Reszta jest milczeniem, tł. Zygmunt Kubiak (s. 169)

51. Klaudian z Aleksandrii, Epigramy	170
A. Do Chrystusa, tł. Jerzy Danielewicz (s. 170)	
B. Do Chrystusa, tł. Mieczysław Brożek (s. 170)	
C. Na Najświętszą Bogarodzicę, tł. Mieczysław Brożek (s. 170)	
D. Na św. Michała Archanioła, tł. Mieczysław Brożek (s. 171)	
52. Cesarz Justynian, Troparion, tł. ks. Marek Starowieyski	172
53. Auksencjusz (V w.), Troparion (fragment)	173
54. Anonim, Amulet chrześcijański, tł. Alicja Szastyńska-Siemion	174
55. Agatis Scholastyk, Epigramy	175
A. Na Narodzenie Chrystusa, tł. Mieczysław Brożek (s. 175)	
B. Do Trzech Króli, tł. Mieczysław Brożek (s. 175)	
C. Na Betlejem, tł. Mieczysław Brożek (s. 175)	
D. Na Ukrzyżowanie, tł. Mieczysław Brożek (s. 175)	
E. Grób matki, tł. Zygmunt Kubiak (s. 175)	
F. Prośba umarłej, tł. Zygmunt Kubiak (s. 176)	
G. Śmierć zwaśnionych małżonków, tł. Zygmunt Kubiak (s. 176)	
56. Paweł Silencjariusz, Iluminacja kopuły kościoła Mądrości Bożej, tł. Alicja Szastyńska-Siemion	177
57. Paweł Silencjariusz, Odczytywanie epitafium, tł. Zygmunt Kubiak	178
58. Epigramy chrześcijańskie	179
A. Na kościół św. Tomasza w dzielnicy Amantiusza w Konstantynopolu, tł. Mieczysław Brożek (s. 179)	
B. Na kościół św. Eufemii od Olybiosza zwany, tł. Mieczysław Brożek (s. 179)	
C. Na zaśnięcie Najświętszej Bogarodzicy, tł. Mieczysław Brożek (s. 179)	
D. Menander Protektor, Na nawrócenie Persa Maga, który przyjął chrześcijaństwo i został umęczony, tł. Mieczysław Brożek (s. 180)	
E. Ignacy, Do Zbawiciela, tł. Mieczysław Brożek (s. 181)	
F. Ignacy, Modlitwa, tł. Mieczysław Brożek (s. 181)	
G. Cyrus z Panopolis, Do Daniela Stylity, tł. Jerzy Danielewicz (s. 182)	
H. Epigram chrześcijański, tł. Jerzy Danielewicz (s. 182)	

59. Roman Melodos, Hymn na Boże Narodzenie	183
Wersja a, tł. ks. Marek Starowieyski	183
Wersja b (fragment), tł. Józef Birkenmajer	190
60. Roman Melodos, Hymn o ofierze Abrahama, tł. ks. Krzysztof Bardski	191
61. Roman Melodos, Maryja pod krzyżem, tł. ks. Wojciech Kania	199
62. Roman Melodos, Hymn o Zmartwychwstaniu, tł. ks. Marek Starowieyski	205
63. Roman Melodos, Modlitwa	210
Wersja a, tł. Alicja Szastyńska-Siemion	
Wersja b, tł. Jerzy Danielewicz	
64. Anonim, Hymn Akathistos	215
Wersja a, tł. Mieczysław Bednarz SJ	
Wersja b (fragmenty), tł. ks. Wojciech Kania	
65. Jan IV „Postnik”, Wskazówki dla mnicha, tł. Alicja Szastyńska-Siemion	230
66. Pieśń Cherubinów	232
67. Anonim, Hymn, tł. Jerzy Danielewicz	233
68. Anonimowe utwory liturgiczne, tł. Alicja Szastyńska-Siemion	234
A. Katyzmy (s. 234)	
a. Automelon	
b. Prosomoia, Na Zmartwychwstanie	
c. Prosomoia, Na Zwiastowanie Bogarodzicy	
d. Na Objawienie Pańskie	
e. Na świętego Demetriusza	
f. Theotokion	
B. Troparia (s. 236)	
a. Automelon	
b. II Prosomoia, Na święto Chrystusa	
c. III Prosomoia, Na wspomnienie cesarz Konstantyna	
d. IV Prosomoia, Na Daniela i Trzech Młodzieńców	
69. Św. Sofroniusz, Pokłon Trzech Mędrców, tł. Mieczysław Bednarz SJ.	240
70. Jerzy Pizydes, Zwycięstwo cesarza Herakliusza nad Persami, tł. Józef Birkenmajer	241

71. Św. German z Konstantynopola, Hymn do Bogarodzicy, tł. ks. Wojciech Kania	245
72. Św. Jan Damasceński, Kanon na Dzień Pański Zmartwychwstania, tł. Mieczysław Bednarz SJ	246
73. Kosma Jerozolimski, Modlitwa do Bogarodzicy, tł. ks. Wojciech Kania	254
74. Kosma Jerozolimski, Pieśń na Boże Narodzenie, tł. ks. Wojciech Kania	255
75. Kosma Jerozolimski, Pieśń na Ofiarowanie Pańskie, tł. ks. Wojciech Kania	260
76. Andrzej z Krety, Wielki Kanon	265
A. Oda pierwsza (s. 265) Wersja a, tł. Mieczysław Bednarz SJ Wersja b (fragment), tł. Alicja Szastyńska-Siemion	
B. Oda druga, tł. Alicja Szastyńska-Siemion (s. 270)	
C. Oda trzecia, tł. Alicja Szastyńska-Siemion (s. 271)	
D. Oda szósta, tł. Mieczysław Bednarz SJ (s. 272)	
77. Teodor Studyta, Witaj, Maryjo, tł. ks. Wojciech Kania	280
78. Teodor Studyta, Epigramy.	281
A. Do igumena (1), tł. Mariola Pigoniowa (s. 281)	
B. Do kucharza (14), tł. Mariola Pigoniowa (s. 281)	
C. Na dyżurnych braci w klasztorze (16), tł. Józef Birkenmajer (s. 282)	
D. O dormitorium (20), tł. Mariola Pigoniowa (s. 282)	
E. Do samego siebie (97), tł. Mariola Pigoniowa (s. 283)	
79. Ignacy, metropolita Nicei, Wiersze o Adamie, tł. Jerzy Danielewicz	284
80. Michał Synkellos, Z okazji odnowienia kultu świętych i godnych czci wizerunków, tł. Jerzy Danielewicz	289
81. Anonim, Kanon na odnowienie Świętych Wizerunków, tł. Alicja Szastyńska-Siemion.	291
82. Kasja Zakonnica, Pieśń na Boże Narodzenie, tł. Jerzy Danielewicz	293
83. Józef Hymnograf, Kanon na wspomnienie trzęsienia ziemi 26 października 740 r., tł. Alicja Szastyńska-Siemion	294

84. Focjusz Patriarcha, Pochwała Bazylego, władcy miłego Chrystusowi, tł. Jerzy Danielewicz	301
85. Metrofanes ze Smyrny, Kanony o Trójcy Świętej, tł. ks. Marek Starowieyski	302
86. Cesarz Leon VI Filozof, Symbol Lili, tł. Alicja Szastyńska-Siemion	305
87. Jan Kyriotes Geometres, Hymn ku czci Najświętszej Bogurodzicy, tł. Józef Birkenmajer	307
88. Jan Kyriotes Geometres, Epigramy, tł. Józef Birkenmajer . . .	309
A. Zaduma nad życiem własnym	
B. Rozmyślanie	
89. Jan Kyriotes Geometres, Hymn do Dziewicy, tł. Alicja Szastyńska-Siemion	310
90. Krzysztof z Mityleny, Do mnicha Andrzeja, ławowiernego zbieracza relikwii, tł. Józef Birkenmajer	311
91. Krzysztof z Mityleny, Wiersze, tł. Alicja Szastyńska-Siemion	312
A. Do Salomona Chartulariosa	
B. Wieczna niesprawiedliwość	
92. Symeon Nowy Teolog. Z hymnu XVII, tł. ks. Marek Starowieyski	315
93. Symeon Nowy Teolog, Hymn VI, tł. ks. Marek Starowieyski	319
94. Symeon Nowy Teolog, Hymn LVI, tł. ks. Marek Starowieyski	320
95. Michał Psellos, Przeciwnik mnichowi z klasztoru św. Saby w Jerozolimie (fragment), tł. Alicja Szastyńska-Siemion . . .	321
96. Konstantyn Manasses, Podróż do Jerozolimy, tł. Alicja Szastyńska-Siemion	323
97. Anna Komnena, Epigramy, tł. Alicja Szastyńska-Siemion . . .	325
A. Aleksjada	
B. Wizerunek Chrystusa	
98. Michał Glykas, Błaganie (fragment), tł. Alicja Szastyńska-Siemion	326
99. Anonim, Chrystus cierpiący (fragment), tł. Jerzy Łanowski . .	328

100. Śpiewy ludowe, tł. Jerzy Danielewicz	335
A. Hymn wiosenny	
B, C, D. Śpiewy wielkanocne	
101. Teodor Prodromos, Żebracze skargi uczonego (do cesarza Manuela), tł. Józef Birkenmajer	337
102. Anonim, <i>Dijenis Akritas</i> (fragmenty).	338
Prolog, tł. Małgorzata Borowska (s. 338). Księga I (fragmenty), tł. Klemens Hammer (s. 339). Księga III, tł. Małgorzata Borowska (s. 347)	
103. Jerzy Chartofylaks, Skarga Rzymu, tł. Józef Birkenmajer . .	358
104. Anonim, Na 20 listopada ku czci św. Cypriana z Calamizzi i na wigilię święta Matki Bożej, tł. Jerzy Danielewicz	359
105. Anonim, <i>Z Fizjologa</i> : Feniks, tł. Alicja Szastyńska-Siemion	361
106. Kosma Westitor, Kanon na poczęcie Najświętszej Maryi Panny, tł. ks. Wojciech Kania	363
107. Anonim, Święty Jerzy, tł. Zygmunt Kubiak.	366
108. Witsendos Kormaros, Ofiara Abrahama (fragmenty)	368
109. Anonim, Na wzięcie Adrianopola	374
110. Anonim, Aja Sofija.	374
Skróty.	376
Wybór bibliografii	377
Przypisy	381